

Slovenski obrtnik

V Celji, dné 15. marca 1893. leta.

Sto primernih odgovorov

na vprašanje: „Kaj mora vedeti obrtnik še poleg znanja svoje obrti, ako hoče biti umen obrtnik“. To je naslov mali knjižici, ki obsega to, kar je v naslovu povedano. Med temi odgovori je bil kot najbolji spoznan in s prvo odliko odlikovan odgovor, ki ga je napisal krojaški mojster in vodja šole za prirobovanje obleke, gospod Matija Kunc v Ljubljani. Gospod pisatelj tega odgovora je dovolj znan, kot strokovni pisatelj gospodom obrtnikom in dolžnost naša je, da seznanimo slovenske obrtnike z vsebino tega spisa, ki slove:

Obrtnikom.

Jako obširno knjigo bi morali napisati za vsako obrt samih najboljših izkušenj, ako bi hoteli natančno povedati na kaj je vse danes treba paziti obrtniku, — in kaj naj bo, kaj mora še vse biti obrtnik — poleg svojega obrtniškega stanu, ako hoče biti umen obrtnik. Obrtnije so postale silno različne sploh in vsaka za-se; pri isti obrti je n. pr. kako priporočilo važno za velike ali dobro urejene in bogate obrtnije, nasprotno pa za revne samostojne mojstre nima najmanjše vrednosti. Sreča ali dobro uspevanje obrtnije je pa odvisno popolnoma od posamnih slučajev, katerih se naj poprime vsak previden obrtnik, kolikor mogoče vestno. Izdelovati obrtne izdelke po kakem gotovem kopitu, današnji naprednjaški svet ne pripušča več pri nobeni obrti, kajti vsakemu naročniku je treba točno po želji ustreči, kolikor mu je mogoče. S časom izuči obrtnika tudi izkušnja in poznavanje značajev človeških, da pogodi pravi okus naročnikov, kar je posebno važno za finejše obrti.

Okus se ravna po značaju, ki je pa pri vsakem človeku drugačen; zato je neizogibno potrebno, da obrtnik spoznava in proučuje svoje naročnike, po značajih, ako jim hoče po volji postreči. Poznati jih mora še celó ali so veselega ali pa drugačnega značaja, da jim po tem naročilo izvrši. Izkušnja nas uči, da one nekdanje človeške kreposti, katere so v dobrih, starih časih

bile dovolj krepka opora rokodelcem, danes več ne zadostujejo umni obrtniki.

Razumen obrtnik, marljivost, varčnost, poštenost v obrtnih stvareh in v življenji, niso več same — dasi glavna opora obrtnega blagostanja, — niti niso jedini vir ugodnih uspehov pri obrtih. Te hvalevredne lastnosti, ki so v starih časih zadostovale in bile na čast poštenim obrtnikom, so danes le slaba obramba proti onim, ki teh lastnosti nimajo, nič pa ne zaležejo proti onim, ki se brezvestno ponasajo s takimi lastnostmi v svojo korist. Saj imamo dovolj vzgledov, da spreten in najpoštenjši obrtnik pogosto nikakor ne more, ali le počasi uspeva, v tem ko se pa drugim neznačajnim obrtnikom morda dobro godi. Mi seveda to obžalujemo, ali ravno to nam najjasneje spričuje, kako so se do danes spremenile obrtne razmere.

Res, da niso umestna ta načela povsodi, da včasih tudi najbolje urejena obrtnija ne more uspevati vsled moderne vsestranske konkurence in vkljub temu še more obrtnik vsaj razmeram primerno uspevati, ako hoče pametno porabiti vsako priliko.

Ne oziraje se na one obrtnike, izdelovalce obrtnih izdelkov, ki so že rojeni v bogatstvu, ki imajo sredstev na razpolago, opazimo, da je ta ali oni, ki je odprl svojo obrt, bil popreje le navaden, boljši ali slabjši obrtni pomočnik. Čakati pa morda ni treba dolgo, ko vidimo, kako jeden obrtnik začne tudi trgovino s svojimi izdelki, drugi je pa ostal le obrtnik. Prav pogosto se zgodi, da postane slabjši obrtnik tudi trgovec, on ni sicer tako sposoben obrtnik, pa je to pomanjkljivost namestil s tem, o čemur se je še poleg obrti za življenje učil sam ali v šoli. To nam jasno priča, da je ta obrtnik ponujano mu ugodnost razumel in prav porabil za sé, da je otvoril trgovino za svoje obrtne izdelke; prvi pa, morda izvrsten obrtnik, ostal je le rokodellec v starem pomenu besede. On napravlja dobre izdelke, pa ti so premalo plačani; s tem se mu manjšajo dohodki in vsled tega kot le rokodellec ne more na trgovski način izboljšati in urediti svoje obrti. Tako se tudi zgodi, da obrtniku začne pri-

manjkovati sredstev, da bi si oskrbel cenejših surovin ali blaga za svoje izdelke, kar mu za sluzek vedno bolj pomanjšuje.

Obrtnik pa, ki je trgovec, če ima tudi malo sredstev, ravna varčno ž njimi, gleda na vsako malenkost in zaupuje le zanesljivim strankam ter svojo obrtnijo trgovski uredi. S tem se toliko utrdi, si opomore, da lahko svoje potrebščine poravnava z najboljšimi viri in po ceni ter si celó več prisluži kakor prvi, dasi so tega izdelki morda še dražji.

Ako hoče rokodellec danes napredovati, mora biti tudi dober trgovec za svoje izdelke in kdor že ni nadarjen od narave, naj se izvežba po močnostih v trgovstvu. Obrtniki morajo postati tedaj ob enem trgovci za svoje obrtne izdelke in za svoje potrebščine, ako hočejo, da dobé rokodelstva zopet nekdanjo veljavo.

Vsled tega priporočamo vsakemu obrtniku:

1. Seznanjaj se z novim modernim napredkom svoje obrti.
2. Nakupi potrebnega orodja in drugih stvari a le po svoji potrebi, ne pa po ponudbi prodajalca.
3. Naznanjaj svojo obrt o primernih časih s poljudnimi priporočili.
4. Bodi previden pri upanju. Odkloni vsako nevarno spečavanje blaga z lepa; boljše se je kesati prej, nego slej. Delaj rajši manje za gotov denar, kakor pa mnogo za negotov.
5. Ako ti naročnik surovino ali blago za izdelek sam pošlje, napravi mu obrtne izdelke le za gotovo plačilo; kajti delavci ne delajo na upanje.
6. Pogojena plačila skusi iztirjati na do stopen način do plačilnega dne.
7. Upaj vsakemu po njegovih razmerah le za gotovo vsoto in za gotov čas.
8. Postrezi naročnikom s solidnim delom, ustrezaj njihovim posebnim željam, da si jih za stalno pridobiš. Zapomni si, da se naročniki lahko pridobe, a težko jih je obdržati.
9. Ravnaj se vestno po načelih, katera so za té najboljša in ne obetaj nič, česar nikakor izvršiti ne moreš.
10. Ne začenjaj ničesar, dokler nimaš sredstev, boljše je polagoma: zrno do zrna.

Rokodelsko-obrtniška zadruga v Žalci.

Dne 29. prosinca t. l. imela je rokodelska obrtniška „zadruga“ za Žalec in okolico svojo letno glavno skupščino. Na dnevnem redu bila je predložitev računa za preteklo leto 1892, in volitev novega odbora.

V preteklih treh letih obrnilo se je gospodarstvo te „zadruga“ na čast bivšemu odboru na boljšo stran, to smo razvideli iz predložnega računa, ker preostalo je v gotovini 405 gld. 34 kr.

Po odobrenju računa vršila se je volitev novega odbora za triletno dobo.

Izvolijo se namreč izmed rokodelskih mojstrov spadajočih pod to „zadruga“, predsednik (načelnik) in njegov namestnik, potem 6 odbornikov in 3 namestniki, kateri so zadrugni odbor. Izvoli pa se tudi sodnijski odsek, obstoječ iz 8 odbornikov in 4 namestnikov, namreč po 4 mojstri in 4 pomočniki kot odborniki ter po dva mojstra in dva pomočnika kot namestniki, kateri si izvolijo potem načelnika kot mojstra in njegovega namestnika kot pomočnika.

V zadrugni odbor bili so izvoljeni sledeči gospodje: Franc Šušterič in Žalca, načelnikom, Franc Pikel iz Žalca, namestnikom, Jernej Meh iz Žalca, Ivan Šribar iz Št. Pavla, Alojz Herman iz Žalca, Anton Puncer iz Arnje vasi, Anton Rožoj iz Št. Pavla in Boltežar Šerdavner iz Pirešce, odbornikom, ter Jožet Kajnc iz Žalca, Andrej Pikel iz Žalca in Franc Goričan iz Žalca, namestnikom.

V sodnijski odsek bili so izvoljeni sledeči gg.: Andrej Čander iz Griž, Martin Antloga iz Gotovelj, Florjan Šribar iz Drešinje vasi in Jožef Šogar iz Vrbja kot mojstri, Jakob Zupanc, Teodor Erl, Martin Šviga in Jožef Selič vsi v Žalci, kot pomočniki (odborniki), Božidar Fordermajer v Žalci in Jožef Strahovnik v Žalci kot mojstra, Jožef Andič in Franc Posne oba v Žalci, kot pomočnika, namestnikom.

K tej „zadrugi“ pripada pa ne sama občina Žalec, temveč še šest drugih občin namreč: Petrovče, Velika Pirešca, Gotovlje, Št. Peter, Št. Pavel in Griže, torej lepo število obrtnikov.

Oglejmo si zdaj malo bolje ta stan proti kmetčkemu stanu. Kmetje ustanovljajo si raznovrstna društva, si naročujejo časopise sploh kmetški stan vzdiguje se na višjo stopinjo omike. A oglejmo pa si tudi naše rokodelce, ti spijo večidel v sramoto svojemu stanu spanje pravičnih.

Na noge torej slovenski rokodelci in obrtniki, da ne zaostanemo za kmetiskim stanom.

Prav lepa prilika ponuja se nam zdaj, ker se je ravno ustanovilo v Celji velevažno „slovensko obrtno društvo“, katero se razteza po vsem slovenskem in ki bode imelo tudi svoje podružnice. Pozor torej slovenski rokodelci in obrtniki, snujmo si društva, posebno velikega pomena bi bile obrtne podružnice, kajti le v slogi je moč!

Davorin.

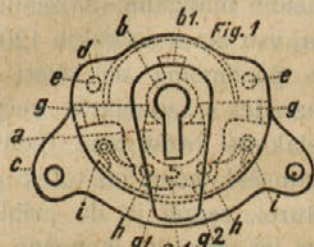
Drobtine.

(Ključavniška zavarovalnica zoper tatinske vlombe.) Kedar človek pride v novo stanovanje, se boji, da ima tudi prej tu bivačja stranka še ključke od tega stanovanja. Kdor ima tak strah in kdor sploh hoče svoje sobe, omare in miznice tako za-preti, da jih nihče drugi ne bode mogel odpreti,

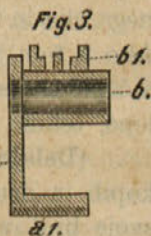
in to niti z vetrihom, niti z drugim orodjem, kupi naj si v teh slikah predstavljeno ključavniško varovalnico (Schlosssicherung), novo iznajden del ključavnic, ki se dobi v ključavniški fabriki (Thürschliesserfabrik)

Schubert & Werth v Berlinu C. za 5 mark (našega denarja 3 gld.) Ta

varovalnica se dá vtakniti v vsako ključavnico, ki se s tem nič ne poškoduje, in se dá zopet ven vzeti tudi brez škode za ključavnico in duri. K tej varovalnici spa-

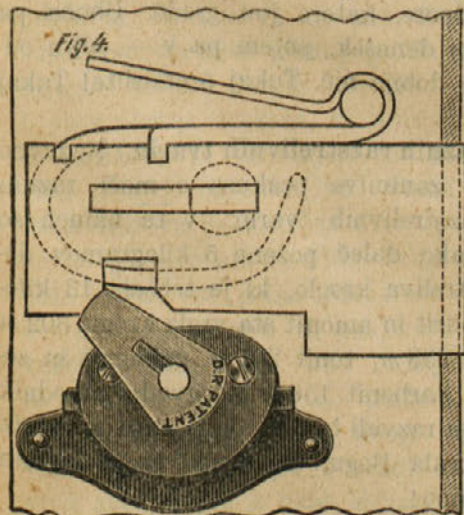
Znotranji pogled zavarovalnice.

Prerez sklepnega voda s tolovko (Schlosshebel mit Büchse).

Ključ.

V ključavnico vtaknjena varovalnica.

data dva Kubova ključa (pod. 2.) (Ključki te oblike se tako imenujejo po Angležu Chubu, ki jih je izumel); to pa zato, če se enega izgubi, da se še drugega ima. Podoba 1., kaže notranjo uredbo zavarovalnice, podoba 3. prerez voda (Hebel), ki dviga pero v ključavnici, podoba 4. pa kaže, kako je treba zavarovalnico v ključavnico vtakniti. Podoba 1. kaže in razlaga natanko posamezne dele znotraj varovalnice; teh ne bomo mi radi pomanjkanja prostora v našem lističu navajali. Vsaj kdor se zanima za to stvar, lahko dobi od omenjene firme cenik brezplačno. Če si pa kupi varovalnico samo, vtakne mu jo vsak ključavničar v ključavnico, kamor jo želi.

(O prodaji ključev.) Na prošnjo zadrug ključarskih, da bi trgovci ne smeli prodajati ključev, vprašalo je kupčijsko ministerstvo kupčijske zbornice za njihovo mnenje. Na to je priporočala nižje-avstrijska trgovska in obrtniška zbornica, da se trgovcem še nadalje prepusti prodaja ključev in ključavnic, a tudi dovoli, da sprejemajo naročila za izdelovanje ključev, ako pridejo taka naročila od obrtnikov, ki potrebujejo ključavnic za svoje izdelke. Zelo bi namreč po mnenji zbornice obremenilo razne obrtnike, na pr. mizarje in torbičarje, ko bi morali vsako ključavnico hoditi naročevati k ključarju. Trгоvec naj torej sprejema naročila, a izdelovati mu mora ključke samo kak ključar, ako jih nima v zalogi. Graška trgovska in obrtniška zbornica pa se je drugače izrekla, nego nižjeavstrijska. Ona predlaga: Trgovci z železnino naj prodajajo samo ključke, ki so v nedovršeni obliki. Izdelovanje takih ključev, to je, pilenje, politiranje, prirejanje v ključavnice, je stvar izključno le ključarskega obrta. Izdelovanje ključev po odtiskih, dovrševanje na pol izdelanih ključev in prirejanje ključev v ključavnice smejo trgovci le tedaj izvrševati, ako spolnijo predpise § 14 obrtnega reda, to je, ako imajo sami pravico izvrševati ključarski obrt.

(Praktične Amerikanke) so izumile stroj, s katerimi se pomiva kuhinjsko posodje. Ž njim se baje veliko manj posode potere.

(Za koristi malih obrtnikov), osobito za uredbo kupčije z mešanim blagom se je v državnem zboru veliko govorilo; tudi vlada je pokazala dobro voljo, a vse kaže, da ostane dolgo še edino le pri — „dobri volji“ — da do dejanj ne pridemo še tako hitro.

(Pripravne obramnike ali hlačnike,) izdeluje J. A. Zoepritz v Darmstatu na Nemškem. Imenuje jih po nemško „Vici-Hosenträger“. Kakor

smo se iz poslanega uzorca prepričali, so to res dobri trdni hlačniki, vrh tega imajo to prednost, da jih ni treba, kedar gre človek po potrebi, odgumbati (odknoflat) ne spredaj, ne zadej. Srednje usnje je namreč na kljukci, ki se iztakne; vrh tega je spredaj vrstica, ki podaljšuje pri potrebi hlačnike, ko jih lahko zadej daleč dol spustimo. Ti hlačniki imajo skoro tisto ceno, kakor drugi, dobre vrste, čeravno so na Nemškem „potentirani“. Rabijo se pa lahko tudi takó, kakor navadni obramniki.

(Obrtne šole), osobito obrtno-nadaljevalne šole moramo opomniti, da se dobé v c. kr. zalozi šolski knjig slovenske tiskovine za te učilnice — in želeli je, da se jih poslužijo.

(V Švediji) je z vsako šolo združena delarna, v kateri se otroci po navadi popoludne vadijo ročnega dela. Švedske šole so začeli v tej zadevi v novjšem času posnemati na Hrvatskem, od koder so se bili šli nekateri nadzorniki in učitelji v Švedijo učiti, kako so te šolske delarne urejene.

(Za kranjsko obrtno šolstvo) se je potegnila ne davno kranjska kupčijska zbornica, ki želi, da bi se na dobro obiskovani slovenski obrtni šoli v Ljubljani ustanovil tudi oddelek za kovinsko obrt in v Kranji rokodelska šola.

(Lep izdelek domače obrtnije) je nova cerkvena ograja okolo cerkve sv. Janeza v Krškem, katero je kaj dobro izvršil ključavničar g. Jože Rebek v Ljubljani, na račun znane krške dobrotnice, gospe Hočevarjeve. Ograja je iz kovnega železa, dolga 102 metra, visoka nad 1 meter.

(Cementne deske.) V novjšem času so prišle v porabo tako zvane cementne deske, ki so v mnogih slučajih priporočila vredne. Narejene so iz žaganja, ki je pomešano in zvezano s cementom. Navadno vzamejo 1 del portlandskega cementa in 3 dele žaganja. Zmes stisnejo z močnimi stroji. Včasih vložijo tudi nekoliko ličja in protja, kar mnogo povzdigne trpežnost novega materiala. Cementne deske moremo žagati in pribijati, kakor druge deske. Rabijo se posebno za stropne in stene v hlevih, v delavnicah, za strešne podložne deske itd. Cementne deske dobro drže malto in lahko jih obdelujemo, kakor navadni zid.

(Vpliv solnca in meseca na ojstrino orodja.) Luč solnca in tudi meseca menda škodljivo vpliva na ojstrino orodja. Noži, svedri, kose itd. postanejo na solncu plavi in zgubijo prvotno trdoto. Zato ni dobro kupovati tacega orodja, ki je dolgo

ležalo v prodajalniških izložbah. Tudi mesec neugodno vpliva na jeklo. Pravijo, da se časih žaga popolnoma pokvari, če je bila le jedno noč izpostavljena mesečni svetlobi.

(Nova namaka za les.) Do sedaj so rabili mizarji namake, ki so večinoma bile zelo občutljive za mokroto. Jedna sama vodena kaplja je uže pustila neizbrisljiv sled za seboj. Sedaj priporoča tvrdka Henrik Jordan v Würzburgu novo namako, kateri voda prav nič ne škoduje. Napravi se na nastopni način: Surovi kavčuk deni v 10krat toliko terpentina, da se dobro namoči in napné; potem prideni še ravno toliko terpentina in razstopi kavčuk pri skromni gorkoti. K tej raztopini prilij jednako množino dobrega lanenega firneža, obema pa prideni $\frac{1}{2}$ dela smolne kisline mangana (Salzsaures Mangan) ter razgrevaj vso zmes do kakih 120 stopinj Celsija, dokler se popolnoma ne sčisti — Dobljeno tekočino razredči s sedemkrat večjo množino alkoholovo šelakove razstopine (politure), kateri si poprej primešal jeden odstotek deteljčne kisline (Kleesäure), segrej jo do približno 80 stopinj Celsija ter jej primešaj končno še $\frac{1}{8}$ zmesi, katero si napravil, ako si vlil skupaj $\frac{5}{8}$ obeljenega lanenega olja in $\frac{1}{8}$ kopaivnega balzam (Copai balsam). Ako s tem preparatom namažeš s cunjjo ali pa s čopičem jedenkrat ali dvakrat dotični les, dobi lepo, temno in trajno površje.

(Delalci pozor.) Po vseh tovarnah, rudokopih in drugih delavskih družbah imajo delavci svoje bratovščine in blagajnice (Bruderlade). — Mnogokrat pa se zgodi, da za gospodarstvo pri teh blagajnicah izvolijo take moše, kateri imajo do delavca vse prej nego ljubezen. Taki gospodje skrbijo potem, da se ponesrečeni ali oslabei delavci odpravljajo iz službe, ne da bi se jim izplačale podpore, katere jim gredó. Ubožci pa plačujejo svoj donešek, potem pa v — miru odidejo, ker ne dobijo nič. Tukaj premislite! Tukaj si pomagajte!

(Moč raznih razstrelivnih tvarin.) Nedavno so napravili zanimive poskuse o moči raznih modernih razstrelivnih tvarin. V ta namen so poskušali, kako daleč požene 5 kilogramov dotičnega razstreliva kroglo, ki je tehtala 13 kilogramov. Roburit in amonit sta vrgla kroglo 302 m daleč, stonit 238 m, tonit 201 m, gelingnit in sekurit 183 m, karbonit 156 m in navadni smodnik 124 m. Iz tega razvidi bralec, da je stari smodnik najslabši. Hvala Bogu, da druge še po imenih komaj poznamo!